

KÖTÜMSERLİK VE MUTSUZLUK İZLEKLERİ ÇERÇEVESİNDE
GUY DE MAUPASSANT'IN ROMANCILIĞI:
***BİR HAYAT* ÖRNEĞİ VE FLAUBERT ETKİSİ**

*Ahmet YILMAZ**

Özet: Kötümserlik, romantik yazarlarla başlayıp gerçekçilerle devam eden uzunca bir dönemin en gözde izleklerinden biridir. Yazara ve konuya bağlı olarak farklılaşmakla birlikte izlek 19.yüzyıl yazınında her durumda sonuçsal yargılar ortaya koyar.

İzlek Maupassant'da, nihilizme varmayan bir çizgide, belli değerlerin reddi üzerinden kurgulanır. Bu anlamda yazarın *Bir Hayat* adlı romanı, bir yandan yazarın kendi yaşamından tamamen olumsuz çokça ayrıntı içerirken diğer yandan dönemin ortak algısından kaynaklanan ve yaşamın anlamı ve zorluğu temelli birçok güncel konuya eğilir. Maupassant'ın yapıtında söz konusu izleği derinleştiren ve neredeyse tümü belli bir olumsuzluk ekseninde somutlaşan bu olgular özellikle sorunlu bir ailesel ya da toplumsal yapıdan hareket eder ve devamlı bir değersizleş-tir-me mekanizması üzerinden derin kötümserlik, ölüm saplantısı, yalnızlık korkusu, sadakatsizlik, ihanet, yozlaşma ve ikiyüzlülük gibi sonuçlara çıkar.

Schopenhauer ile Flaubert'in etkilerinin kesiştiği bir noktada duran roman, insanoğlunun her durumda kendisini aşan yazgısıyla kaçınılmaz yüzleşmesini determinist bir anlayışla ele alır. İnsanın varoluşunda yerleşik mutsuzluğun, gitmezliğin, çelişkinin gündelik yaşamın küçük olaylarıyla durmadan derinleşmesini bir takım toplumsal kurum ve kuralların dibe vuruşu üzerinden anlatır.

Roman bu yolla sürekli oluşum halindeki insan ve toplum doğasında hiçbir şeyin mutlak ve kesin olmadığını altını çizer. Kırılmalar, üzüntüler ile dolu bir yaşamın öznesi olan Jeanne'in serüveni, attığı her adım, yaşadığı her olay, düşlediği her olgu bu anlamda olumsuz bir üst gerçekliğin öznel alanına oturmaktadır. Jeanne'in yürüdüğü uzun yol, yaşamın asla düşünülmediği kadar iyi ya da kötü olmadığını vurgulamanın da yoludur.

Bu çalışma, *Bir Hayat*'ın düşü, arzulu, yaşamı çok seven ama durmadan sonsuz üzüntüler ve düşüşlerle kendi sonuna doğru koşan bir kadın kahraman

* Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sivas.

üzerinden, Maupassant'da kötümserlik ve mutsuzluk izleklerinin köklerini ve görünümelerini ortaya çıkarmayı ve yorumlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Guy de Maupassant, Gustave Flaubert, *Bir Hayat*, *Madame Bovary*, kötümserlik, mutsuzluk

The Novel of Guy de Maupassant in Accordance with Pessimism and Unhappiness: Example of 'A Life' and Flaubert's Effect

Abstract: Pessimism is one of the most favorite themes of a long period, beginning with Romantic authors and continuing with the realistic ones. The theme, though it differs in terms of the authors and subjects, reveals concluding opinions in any case in the 19th century literary works.

The theme of Maupassant is formed not in terms of Nihilistic concept, but of the rejection of specific values, so the author's novel named '*A life*' includes both many negative details altogether from his own life and many details based on the meaning of the life and its difficulty. These plots which deepen the theme and nearly most of which come true in a specific negative direction, particularly stem from either a problematic family or social structure and results in deep-rooted pessimism, obsession of death, fear of loneliness, disloyalty, treachery, degeneration and hypocrisy due to the mechanism of triviality.

The novel, in which the effects of Schopenhauer and Flaubert converged, tells the fact that a human being faces up to his own inevitable fate beyond himself in any case within a determining concept. It also tells the conflict depending with trivial daily events due to the fact that some corrupted social corporations and regulations, and thus the novel underlines the fact that nothing in the nature of a human being and a society, which always exist is certain.

The adventure of Jeanne, the subject of a life full of displeasures and afflictions, each step she took, each event she experienced or imagined takes place in the subjective realm of a negative meta reality. A long way through which Jeanne walks is the one which stresses that the life is neither good nor bad as thought.

In this study, it is aimed to reveal and interpret the roots of the themes of pessimism and unhappiness in the novel by Maupassant through a woman heroine, who is a dreamer, desirous, and who loves the life very much, but runs towards her own end with endless fancies and afflictions.

Key Words: Guy de Maupassant, Gustave Flaubert, *A Life*, *Madame Bovary*, pessimism, unhappiness

Tanım ve Giriş:

Kötümserlik kavramı; dünya görüşü ve yaklaşımında düzeltilemeyecek bir algı temelinde mutsuzluğa geri dönüşsüz bir eğilim olarak tanımlanır. Kavram; düzeltilemeyecek bir son, süreğen bir mutsuzluk ve ümitsizlik durumu, değişmez bir yazgı algısı ve düşüncesi, yoğun bir olumsuzluk serisi gibi yan olgularla birlikte ele alınır. Düşüncenin 19.yüzyıl Avrupa yazınındaki temsilcilerinin hemen hepsi, akımın kuramcısı sayılan Schopenhauer'ın bir biçimde etkisi altındadır. Guy de Maupassant, farklı toplumsal katmanlara ait sıradan yaşantılar süren roman ve öykü tipleri üzerinden izleği derinleştirmesiyle ayrıcalıklı bir yerdedir.

Maupassant'ın romanlarında kötümserlik insanlık durumundaki trajik, anlaşılmaz, aşılmaz yönlerle yakından ilişkilidir ve yaşamın içerdiği ciddi iç kırılmaların yanı sıra engellenemez düşüşler çerçevesinde kendini gösterir. Bu anlamda izlek mutlak bir trajik algı ve boyut sunmakla kalmaz belli bir ön kabulden hareket eder. Bu ön kabulde yaşamın doğası gereği mutlak bir kırılma içerir, mutluluğun ise olanaksız olduğu iddiası vardır.

Kötümserlik kavramı ile birlikte tartışılan karşıt kavram iyimserlik çerçevesinde gelişen dinsel ya da düşünsel yorumlarda 'kötülük' kavramı öne çıkar. Kötümserlik bu anlamda daha çok kötülüğün varlığı, yaygınlığı, biçimleri ve nedenleri ile ilişkilendirilir. On dokuzuncu yüzyıl yazını, yeni bir bakışla, sorunu Tanrı ile ilişkilendirerek kötülüğün, mutsuzluğunun ve acının evrenin en büyük yasalarından olduğunu savlar. İnsan ve mutsuzluğunu merkeze alan Maupassant yapıtının örtük sorunsallarından biri bu tip bir Tanrı karşıtlığı, kötülüklerin tek sorumlusunun insan olamayabileceğidir.

Schopenhauer, *İstenç ve Tasarım Olarak Dünya* adlı eserinde, köklü bir metafizik kötümserliği nedenselleştirirken, 'bütün yaşam acı çekmektir' vurgusuyla söze başlar. Sorunun çözümü konusunda ise 'çabalama' üzerinde yoğunlaşır. 'Çaba' bu kapsamda yaşamın içerebileceği en anlamlı girişim, en etkili direnme, en tutarlı reddetmeyi ifade eder. Benzer bir yaklaşımla Maupassant, sorunu kendi düşünce sistematığının temelinde yerleştirmede insanın sorun karşısındaki tavrını özellikle önemser. Kötümserlik çok sayıda öyküde ve özellikle dört romanda ana izlek olmanın ötesinde, gerçeklik temelinde bu gitmezlikten kaçış, bu soruna yanıt bulma arayışına dönüşür.

Bir Hayat, Maupassant yazın anlayışının ana sorunsalını sonuna dek içerdiğinden, bir anlamda kötümserliğin prototipidir. *Madame Bovary* ile şaşırtıcı benzerlikler taşıması, Emma'ya çok benzeyen düşçü bir genç kadının yaşamı etrafında gelişmesi yazarlık serüveninde kendisine yol gösteren ustası Flaubert'i aşma girişiminden çok ustasına bağlılık duygusu ile açıklanabilir. Flaubert'deki sonsuz düşüş imgesi, acı çekmenin kaçınılmazlığı algısı, zamanın yıkıcı etkisine inanma durumu, mutluluğun geçiciliği bilinci, 'mutsuz son' kurgusu Maupassant'ın romanlarında çok fazla değişikliğe uğramaz. Farklı tek

yan, yazarın dilinin görece sadeliği ve gerçeklik akımının temel ilkelerine ek olarak doğalcılık akımının soyaçekim başta olmak üzere diğer bir dizi yan olgularına yakın duruşudur.

Kötümserlik kuşkusuz bir ruh halidir, bir duygusal davranış biçimidir. Schopenhauer'ın dinsel veya lirik bir duygu olmanın yanı sıra sorgulayarak düşünen ve yaşamın derin anlamını devşirmeye kalkışan her insanın içine düşebileceği bu ruh halini Maupassant kendi yaşam pratiği ile de bizzat yaşar ve yaşatır. Yazarın baş döndüren bir tempoyla sürdürdüğü kısa sayılabilecek yaşantısı boyunca insanlık adına iyi gitmeyen çok sayıda olguya tanıklık ettiğini biliyoruz. Bu tanıklıklar yapıta küçük değişikliklerle ama mutlak bir özel vurguyla yansırken, Maupassant'ın anlatım yeteneği kadar önemli bir diğer özelliği de ele aldığı izleği somutlaştırırken ortaya koyduğu portreler galerisinin özgünlüğü ve renkliliğidir kuşkusuz.

Ayrıca, ustası Flaubert'in kendisinde açtığı her yeni ufukta Maupassant yeni bir gökkuşağının resmini yapar. Yazarlık mesleğini kendisine öğreten Flaubert'deki 'kaybolmuş ümitler' ve 'başarısızlık' teması Maupassant'da özünü korumakla birlikte yeni görünümle karşımızdadır. *Madame Bovary* ile benzerlik sadece temel kişilik özellikleri bakımından ortalamayı geçemeyen Jacques karakteri ile sınırlı değildir. Emma karakterinin her anlamda acı bir deneyimin öznesi, sonsuz bir düşün ve sonsuz bir gücün simgesi olduğu hatırlandığında *Bir Hayat*'ın başkişileri Julien ve Jeanne ortak bir romancılık anlayışının betimlemeleri olarak dikkat çekerler.

Öte yandan, gerçekçiliğin öncüsü, ölümsüz kahramanların yaratıcı olarak görülen Balzac'ın *Goriot Baba* adlı romanındaki Rastignac tiplemesi ile *Bel-Ami*'deki Duroy arasındaki benzerlik Maupassant'ın roman anlayışının ipuçlarını barındırır. Sıradan bir etkilenme gibi görülebilecek bu durumu daha çok dönemin ortak sorun algısı ve yazın dünyasının dönemsel olarak aynı izlekleri tüketme eğilimiyle açıklanabilir. Bu olguyu açıklarken sık başvurulan tanımlamaların çoğu 'aşkı ve/veya davası uğruna tükenen ve/veya koşan çalışan taşralı' imgesi üzerinden başlatılır. Söz konusu imgenin, insani ve sosyal duyarlıkların yanı sıra yazınsal eğilimler ve ilgiler düzeyinde dönem içinde ayrı bir önem taşıdığı, öncelikli izleklerinden biri olduğu bilinmektedir.

Diğer önemli etki ise Schopenhauer kökenlidir. Maupassant'ın tüm yapıtının ana renklerinden olan kötümserlik izleğinin bu derin kaynakla ilişkisi açık ve çarpıcı olmanın ötesinde belgelere dayanmaktadır. Biyografik veriler, Maupassant'ın 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren Fransızcaya çevrilen yapıtlarıyla büyük bir ilginin odağı haline gelen Schopenhauer'ı özenle okuduğunu, notlar aldığını göstermektedir. Maupassant'daki dünya, insan, tanrı, din, yaşam gibi temel sorunlar üzerine düşüncelerin tümünde en önemli kaynağın 1888 yayımlanan *İstek ve Tasarı Olarak Dünya* olduğu açıktır. Bu yapıt kötümserlik düşüncesinin hem manifestosudur hem de Maupassant'ın

yapıtındaki 'insan ve yaratıcısı', 'insan ve düşü' sorunsalının ana referansıdır. Kısaca söylersek, Maupassant kötümserliği, kötülük eksenli bakışı, olumsuzluk merkezli algısı önemli ölçüde Shopenhauer kökenlidir.

İnsanın en çözümsüz sorunlarından biri olarak 'ölüm', 'mutusuzluk' ve dolayısıyla 'sonsuz trajedi' kavramları, iki yazarının kaleminde insanlık durumunun en süregelen ve en ciddi sorunları olarak anlatımını bulur. Her ikisinin gözüyle sorun yazgının en büyük açmazıdır ve her durumda yeryüzü uygarlığındaki uyumsuzluğu, insan yaşamındaki derin çelişkiyi, insanoğlunun yazgısındaki trajik boyutu gösterir. Sorunu anlama ve anlatma girişimlerinin, reddiye çabalarının, suçlu arama telaşının yoğunlaştığı noktada tutarlı bir biçimde insanın yaratıcısına yönelik, yazgının mimarını hedef alan keskin söylemlere rastlanır. Yeryüzündeki her şeyin sorumlusu olarak görülen yaratıcı güç, yani tanrısal erk, daha çok yaşamdaki gitmezlikler ve çöküşler karşısındaki kayıtsız tavrı nedeniyle tartışma konusudur, hatta 'acımasız' bir güçtür. Tanrısal erke karşıt bu tavırda bir reddiye eğilimi, eleştirme girişimi, suçlama yatkinlığı sezilir.

Kötümserlik Maupassant yapıtında her durumda ideal bir güzellik veya gizemli bir olanaksızlık özleminin de ana ögesidir. Yaşamın doğası gereği içerdiği çok derin çelişki, zamanın yıkıcı etkisinin yarattığı kuşatıcı karanlık, insanın peşinden koşmaktan vazgeçemediği sonsuz düşler üzerinden bakıldığında bu özlem hem insanı insan yapan olumlu bir adım, hem de insanın yazgisal olarak sonuçta yaşayacağı mutusuzluğunun ve başarısızlığının en başat nedenlerinden biri olmaktadır. Bu anlamda *Bir Hayat*, düş ile gerçek arasındaki o uzun yolun, o derin açmazın anlatımını olmadan önce, isteğin ve tasarımın içerdiği tutarsızlığın anlatımını olarak okunmalıdır.

Düşteki Güzellik İle Yaşamdaki Kötülük:

Kötümserliğin Anatomisi ve Figüranları

Roman her aşamada Maupassant'ın 'bireysel çıkarıcılıkla besleniyor ve tutucu ahlaki değerlerle denetim altında tutuluyor' ve de 'umudum da yok çünkü değişmesi olanaksız' dediği insan doğasının tüm bağlantılarıyla işleyişi üzerine yoğunlaşırken, gerçekçilik ve doğalcılık akımlarının iyi bir karışımı olarak kendini gösterir. Maupassant'ın romanı ile doğalcılık akımının bulunduğu nokta yalnızca başkahramanı Jeanne'in yazgısındaki mutlak gitmezlik ile genel havanın içerdiği kötümserlik değildir. Sorunun bir dizi dışsal nedenlerden de etkilendiği bellidir. Bu kapsamda, kahramanın içinden çıkıp geldiği sosyal tabaka ve sonradan üyesi olduğu sosyal yapının yanı sıra içinde yaşadığı çağın da belirleyiciliği göz ardı edilmemelidir.

Bir gün önce manastırdan çıkmış olan Jeanne kendisini, uzun zamandan beridir hayal ettiği bütün mutlulukları doya doya yaşamaya hazır hissettiğinden... (...)

Nazariyat adamı olarak (babası) kızını mutlu, iyiliksever, dürüst ve şefkatli yetiştirmek suretiyle eğitmeyi kuruyordu. (...) Jeanne on iki yaşına kadar evde kalmıştı, sonra, annesini gözyaşlarına rağmen babası onu Sacré-Coeur'e koydu. Orada kapalı ve insani şeylerden uzak yaşadı. (...) Manastırdan çıkmıştı şimdi; sevinçliydi, mutluluğa susamıştı ve kalbi bomboş geçen günlerin, uzun gecelerin, umutların ıssızlığının içinde hayal ettiği bütün hazlara ve tatlı rastlantılara açıktı. (Maupassant, 1976: 5-6)

Bir Hayat'ın ortaya koyduğu bir diğer soru ise kişi ile doğası, sosyopsikolojik durumu, bireysel eğilimi ve yazgısı arasında doğrudan bir ilişkinin olup olmadığıdır. Kişisel tercihlerin belirleyiciliği bir yana, Jeanne'in kötücül yazgısının anlatımında doğalcılık akımının en önemli vurgularından olan ortam-birey, birey-eğitim, birey-kalıtım, birey-dürtü bağlantıları net olarak karşımızdadır. O nedenle, Jeanne'in serüveni yorumlamada, temeldeki düşselliğin yanı sıra kendiliğinden ilerleyen determinist bir sürecin varlığını kabul etmek gerekir. O nedenle Jeanne'in düşler ve gerçeklikler dünyasında kendisi dışındakilerin zorunlu olduğu kadar da sorunlu varlığını göz ardı edemeyiz. Kötümserlik izlediği bu içiçelikten önemli ölçüde beslenirken, tek başına hiçbir anlam taşımayan 'ben' ile 'diğerleri' arasındaki ilişki yoluyla Sartre örneğindeki benzer bir 'cehennem' imgesi oluşturur. Kırılma, düş ile gerçek arasındaki farklılık ölçüsündedir:

Ruhunun derinliklerine dek yaralanan genç kadın bunca farklı olarak düşündüğü bir sarhoşluğun hayal kırıklığı, yıkılan sevgi dolu bir bekleyişin ve mahvolan bir mutluluğun ezikliği içinde 'buydu ha ?' diye düşündü. Karısı olmak dediği şey demek buydu. (Maupassant, 1976: 57-58)

Gözünde çok büyüttüğü anlaşılan 'bir başkasıyla olmak' düşüncesinin uğradığı kırılma romandaki ilk önemli kırılmadır. Yine de Jeanne'in tutarlı bir biçimde kendi gerçekliği içinde davrandığı; kendi kötü yazgısındaki rolü nedeniyle 'öteki' olarak Julien'i anlama ve anlatma çabasında yine de yapıcı bir tutum sergilediği; yaşantısını düzenleme ve yazgısını anlamaya yönelik her adımında belki aldığı eğitim sonucu Julien'e göre daha uyumlu ve kabullenmeci davrandığını görmekteyiz. Bu durum romanın kurgusal derinliğinin yanı sıra izleğin dinamizmini oluşturur. İzlek, dramatik biçimlerde birer birer sahneden çekilen 'ötekiler' üzerinden yaşadığı sayısız üzüntü ve düşüşten sonra Jeanne, hizmetçisi ile baş başa köşesine çekilmiş olarak gösteren resimle bütünlüğüne ulaşır. Bu resimde azizeleri çağrıştıran saflığın yanı sıra, bekleyen kaçınılmaz son, son dua zamanı, veda günü vurgusu vardır. Her şeyin sonuçta kötü bittiği gerçekliğini ustaca hatırlatmanın ötesinde, *Bir Hayat*, yaşamın anlamı sorunsalına yoğunlaşırken doğalcılık akımının katı kurallarına fazlasıyla uyar ve

de aşar. Uzun ve o kadar da yorucu bir yaşamdan geriye kalanların betimlendiği sahne şöyledir:

Bütün bunlardan sonra Jeanne dışarıya çıkmaz, yerinden kıpırdamaz oldu. (...) acılı düşüncelerini ve bitip tükenmeyen ıstıraplarını kafasında durmadan evirip çevirirdi. (...) Kafasına tebelleş olan sabit fikirler ve kaygılar yüzünden işkenceler içinde yaşamakta, en ufak şey hasta kafasında aşırı bir önem kazanmaktaydı. Özellikle geçmişte, en eski geçmişte yaşamakta; gençlik yılları ve Korsika'da geçirdiği balayı gözlerinin önünden silinmemektedir. (...) bahtsızlığın kendini inatla izlediğine öyle inanıyordu ki (...) Üstelik hayallerinin söndüğünü, umutlarının yıkıldığını görmeye çalıştığından, hiçbir teşebbüste bulunmaya cesaret edemiyordu (Maupassant,234-236)

Kötümserlik havasının beslendiği ana kaynaklardan biri şüphe yok ki sosyal ortam ve çağdır. Romanın yazıldığı çağ, bilindiği gibi, bilime ve ilerlemeye/gelişmeye delicesine tapma çağıdır. Dünyanın iyicil ve cömert güçlerle daha çok dolu olduğu, rastlantının da yardımıyla bu güçlerin sonsuz ve huzurlu bir evrenin yapı taşlarını oluşturduğu varsayımıyla hareket eden Jeanne'in babası, Rousseau felsefesine uygun düşen bir anlayışta kızının eğitim serüvenini doğal akışına bırakırken çağın tüm sosyal, siyasal, eğitsel değer ve algılarının temsilcisi durumundadır. Her anlamda 'babanın eseri' sayılabilecek Jeanne; on dokuzuncu yüzyılın katı maddeciliğine, şefkatten yoksun bağımlık duygusuna, dağılmaya yatkın düzen anlayışına çok yakın durmaktadır. Jeanne'in hayranlık uyandıran çöküş hikayesinin ana şifreleri, pembe düşlerinin geçersizliği, soğuk cehenneminin bütün renkleri, ruh ve beden kırılmalarının ana eksenini, kahreden mutsuzluğunun temel nedeni bu çok önemli baba figüründe saklıdır.

Jeanne'in yanı sıra ailenin de yıkımına neden olacak Julien ise determinist anlayışı temsil etmektedir. Julien, yaşamın doğası gereği zaten çok kolay olmayan fakat o kadar da gereksinim duyulan uyumu, dengeyi, huzuru her adımda altüst eden en önemli figür olarak kendini göstermektedir. Jeanne'daki düş eğilimini, uyum isteğini, güzellik arayışını yerle bir eden bu figür o nedenle birincil önemdedir. Düğün öncesi süreçte 'oğlumuz gibi olacak' tarzındaki iyimser betimleme ve konumlandırmalara konu olan Julien, düğün sonrası süreçteki tüm kırılmalar, dağılmalar, çözümlerin baş sorumlusudur. Bu figür, yazarın eleştirel ve ironik yönüyle öne çıkan yaşama bakışını ortaya koymaya aracılık etmektedir. Maupassant'ın insan imgesinin içerdiği tüm olumsuzlukların bu figür üzerinden okunması olanaklıdır. İnsanlığın durumu ve doğası, sosyal düzenin yapısı ve işleyişine yazarın son derece alaycı, eleştirmeci bir gözle baktığı bilinmektedir.

Romanın ana sorunsalı olan çöküş izleği ve kötümserlik düşüncesinin kaynaklarını tamamen Jeanne düşüğü yapısına bağlamak doğru olmaz. Jeanne'in

büyük bir güç ve istekle, derin bir atılımla, güçlü bir bağla yaşama yöneldiğini gösteren romanın ilk bölümü ile çok sayıda ikincil figürler üzerinden Jeanne'a ilişkin bir çeşit gizil masumiyet öznesi, bir çeşit Meryem tiplemesi ortaya koyan ikinci bölüm arasındaki karşıtlık, izleği derinleştirmede önemli işlevler görmektedir. Romanın ilk bölümünden itibaren Jeanne'a ilişkin tüm betimlemelerde bir çeşit temizlik, saflık, meleksilik vurgusunun yanı sıra yaşamın Jeanne'a sunduğu güzellikleri devşirmeye yönelik istekler, atılımlar, hazırlıklar, yönelimler görülür:

Jeanne için şen ve özgür bir hayat başladı. Okuyor, hayal kuruyor, (...) Toprağa tohum atarmış gibi her yere anılar serpiyor ve bu anılar ölüncüye dek yaşayacak kadar sağlam kökler salıyorlardı. Bu vadilerin her kıvrımına kalbinden bir şeyler attığını kendisi de hissediyordu. (Maupassant, 20-21)

Bu mutluluk tablosu, kötü bir genetik mirasa rağmen tutarlı bir çizgide ta ki Julien'in yaratacağı o derin sarsıntılara dek sürecektir. Jeanne'in ahlaki normları çiğnemeyişinde, yaşama heyecanını kaybetmekten başka bir olumsuzluğa sapmayışında, kendini çocuğuna adayışında belli bir iyimserlik dozu hissedilir. Bu süreç, kötümserlik izleğine temel oluşturması dışında, Jeanne'in manastırda geçirdiği beş yıllık dönemin hemen arkasından gelmesi nedeniyle de ayrı bir anlam taşır. Yani, izleğin derinleşmesinde bu ve buna benzer iniş ve çıkışların, mutluluk ve mutsuzlukların oluşturduğu ardışık yapının önemli bir payı vardır. Her durumda gitmezliğin ana kaynaklarından biri, Jeanne'in beş yıl boyunca içinde yaşamak zorunda kaldığı manastır dünyasıdır. Bu dünya içinde Jeanne'a ilişkin her betimlemede aynı olumsuzluk sezilir. Bu dünyada Jeanne, 'unutulmuş ve insani şeyleri unutmuş' bir figür olarak betimlenir.

Yapacak hiç, ama hiçbir şeyi kalmadığını fark etti. Manastırdaki bütün gençlik yılları düşlerle dolu bir gelecek kaygısıyla geçmişti. Umutlarının sonsuz kıpırtısı o zamanlar vaktinin tümünü alıyordu. Sonra, o kapalı yerden kurtulur kurtulmaz hayalleri alabildiğine kanatlanmış ve beklediği aşkı hemen bulabilmişti. Umulan, rastlana, sevilen erkekle düşünmeye vakit kalmaksızın ani bir kararla, birkaç haftada evlenivermişti. Ne var ki, ilk günlerdeki tatlı sarhoşluk sonsuz umutların ve meçhulün kaygılarının kapısını kapatan günlük gerçek oluyordu. Evet, bekleyiş bitmişti. (Maupassant 1976: 75)

Bu süreç romandaki kötümserlik izleğini ortaya koyacak üç aşamalı kurgunun ilkinin oluşturmaktadır. Babanın kızını yetiştirmedeki ihmalin göstergesi olmasının yanı sıra bu yolla dinsel eğitimin normal yaşamla uyumsuzluğuna vurgu yapılır. Bu uyumsuzluk, romanın ana sorunsal olarak aldığı eğitimin kişiye ve yaşantıya uygunluğu üzerine yeniden düşünmemizi sağlar.

Jeanne'ın gerçeklik evreni ile düşsel evreni arasındaki derin benzemezliğin köklerinin bulunduğu yer sanki manastır yıllarındaki o karanlık günler ve gecelerdir.

Jeanne'ın bir çeşit yanılısamayla başlayan manastır sonrası dönemini, zor bir sürecin doğal uzantısı olarak görmek gerekir. Evleninceye dek geçen süre boyunca Jeanne'in devamlı biçimde manastır yıllarının kendisinde bırakmış olduğu o derin etkilerle düşündüğünü, hareket ettiğini görürüz. Ruhunda ve düşlerinde, aniden çıkıp gelen özgürlüğün o bildiğimiz yanıltıcı havası egemendir. Bir çeşit kendinden geçmişlikle davranır, düşlerinin peşinden koşar. Julien'i kendine eş seçmesinden kendisi ne kadar sorumlu tutulabilir bilinmez ama şu kesindir ki seçim aslında özgür bir seçim değildir.

Jeanne'in trajik serüveninde Julien'in görece alt tabakadan gelen bir genç olmasının payı çok değildir aslında. Jeanne önce kendi iç dünyasındaki uyumsuzlukların, sonrasında ise kendisine uymayan bir eğitim sürecinin ve sonuçta ise her anlamda uyumsuz bir başkası olarak eşinin yani Julien'in kurbanıdır. Maupassant'ın düşünce sistematığına göre her gitmezlik tek bir nedenle açıklanamayacak kadar karmaşıktır.

Romanın sebep-sonuç ilişkisine yoğunlaşan Doğalcılık akımının temel ilkelerine uygunluğu tam da bu noktada başlar. Jeanne'in eğitim geçmişi ile başlayıp Julien ile evliliğiyle süren döneme ilişkin tüm olgularda akımının etkileri açıktır. Kötümserlik izleğinin sonuçsal yargılara taşınmasında Jeanne'nın karşı karşıya kaldığı ya da bırakıldığı açmazların yanı sıra, genel anlamda yaşamının kendi doğal akışının içerdiği olumsuzluğun da rolü sezilir. Kısa mutluluk anları dışında, Jeanne'in yaşam çizgisi büsbütün bir olumsuzluklar serisinden oluşur aslında.

Julien ile karşılaşmasının hemen sonrasında atılan büyük adımlarda genelde insan doğasındaki özelde ise Jeanne'in doğasındaki gelişmemişliği örtmek çabası sezilir. Jeanne'in kişiliğinde tam özgürlük halindeyken bile yığınla açmazla karşı karşıya kalabilen insan doğasının kalıplarla biçimlenmiş manastır yaşantında uğrayabileceği derin dönüşümlerin karmaşık yansımalarıdır söz konusu olan çünkü kötümserlik somut bir olay ve olguların yanı sıra, açıklanması tam da olanaklı olmayan bir dizi durumdan da beslenir. Jeanne'in psikolojik durumu ile almış olduğu dini eğitim arasındaki bağlantı gitmezliklerin ana nedenidir. Önemli bir duyuş ve inanış derinliğine ulaşmış birinin sıradan, düz bir delikanlıyla anlaşmasının olanaksızlığı çok açık olsa da, romanda kötümserliği besleyen esas olgunun benzemezler arasında kusursuz bir uyum arayışının olduğu söylenebilir.

İzlek, Jeanne ile Julien'in kişilik, eğitim, sosyal, ruhsal, cinsel, psikolojik bakımlardan çok farklı resmedilişleri ile de derinlik kazanır. Eşler arasındaki bu derin karşıtlığın en travmatik görünümü olarak ilk gecede yaşananlar, romanın doğalcılık akımının tam ortasına düşmesini sağlar. Buluşma, birleşme anında en

dönüşsüz kopuşunu, en derin içsel kırılmasını yaşayan Jeanne, düş ile gerçek arasındaki o derin uçurumdan il defa o gece ve dönüşsüz bir biçimde yuvarlanır. Bu kopuş imgesi hikayenin sonrasının tamamen olumsuz bir eksenle ilerleyeceğini, dolayısıyla cennetin bir daha ele geçmeyecek biçimde yittiğini anlatır. İzleğin ve dolayısıyla da romanın temel sorunsalının somutlaştığı en önemli eşiklerden biri buradadır.

Bir diğer eşik ise seri halde ortalığa dökülen kuşaklar boyu ihanetlerdir. Kocası Julien ile başlayıp, babasını, annesini de içine alarak ilerleyen bu durum Jeanne'in en çok gereksinim duyduğu şeylerden olan insana güvenin dolayısıyla derin bir düş kırıklığının konusudur. Romanın doğalcılık akımının toplumsal ve bireyseli merkeze alan tüm tartışmalı yapıları eleştirdiği noktaya buluşması bu yolla olur. Bu buluşmada masumiyet, töre, din gibi bir dizi kavramın yergisi de kendiliğinden yer alır. Roman boyunca tanıklık ettiğimiz bu yergisel bakış, düş ile gerçeğin bağdaşımsızlığının yanı sıra çağın değerler sistemine ve birey ahlakının ikiyüzlülüğüne çok önemli göndermeler içerir. Maupassant, her zamanki önceliklerinden biri olan parçalanmış, kendi gerçekliğinde körleşmiş, köhnemiş, bencilleşmiş, kapalı bir toplum resminin peşindedir aslında. Sonuçlar konusunda fazla tedirginlik hissetmeden, amaca giden her yolu geçerli sayan, her türlü düzenbazlığa göz yuman kokuşmaya yüz tutmuş bir çağın resmidir. Düşteki saflığının kaybolması bu nedenledir. Bir taşra olarak Normandiya dekorunda her şeyin aslında eskisi gibi olduğu, burjuvanın geçerliğini yitirmiş kurullarla yaşadığı, köylülerin eğitim sorunlarıyla savaştığı, görgüsüzlüğün ve ahlaksızlığın diz boyu olduğu bir çağın resmi... Jeanne'in böyle bir çağda ve böyle bir sosyal ortamda çevresiyle her anlamda çatışmasında, yazgısının kendisine dayattığı durum ile hak ettiği statü arasındaki örtüşmezliğe vurgu vardır. On dokuzuncu yüzyıla ilişkin nitelermelerden birinin de 'ikiyüzlülükler yüzyılı' olduğu anımsandığında, geleneklerin dağılmaya başlamasıyla ortaya çıkan yeni olguyu, toplumsal ve bireysel düzlemde çokça dağınıklıkla kendini gösteren yeni durumu anlamak biraz daha kolaylaşır. Jeanne'in duvara çarpıp dağılan cam bir eşyaya benzetilebilecek hikayesinde bu etik çöküşün payı şüphesiz fazladır.

Maupassant'ın toplumsal eleştirisini somutlaştırdığı düzlemlerden biri de geleneklerdeki ikiyüzlülüktür. Birey ahlakından önce tartışılması gerektiğini düşündüğü toplumsal ahlaka acımasız bir yergiyle bakan Maupassant, bizleri Julien'in tutarsızlığından çok bu tutarsızlığının kolektif kaynağındaki hastalıklı durum üzerinden düşündürür. Betimleme ögesi olarak başvurduğu 'aşk' konusunda konuşurken 'oyunların en sonrasızı, kuralsızı, yanılığın en büyüğü, imkânsızlıkların en katlanılmazı' gibi tanımlarla karşımızdadır. Aşk kavramı üzerinden sözü insana getirirken yanılmanın ve yanılmanın, yükselmenin ve düşmenin, yaşamının ve ölmenin ana motifi olarak yaşamsal çizgiye odaklanır. İnsanlık profilini katmanlarına ayırır ve ortaya çıkan çarpıcı farklılık üzerinden giderek en kısa yoldan herkesin aynı olamayacağı sonucuna

varır. Bunu yaparken, ironik bir vurguyla, insan doğasının ve yazgısının yaşam üzerindeki o büyük etkileme gücünün altını çizer:

İnsanın kendini hayvandan çok az üstünde bir canlı olduğunu görmemesi için ya kör olması ya da gurur sarhoşu olması gerekir. Yaşam bazıları için oyunculğunu kendileri yaptıkları eğlenceli bir gösteri, çekici ve sürükleyici bir oyun, fazla sürprizi olmayan bir süreçtir. Olası keyiflerin dar çemberinden şimşek hızıyla geçen bazıları ise mutluluğun sonrasızlığı, dünyevi sevinçlerin sıradanlığı ve tekdüzeliği karşısında yere serilirler. Bunlar otuzlu yaşlara geldiklerinde her şey bitmiştir. (...) Hiçbir şey onları eğlendirmeye yetmez; insanlığın cılız keyiflerin tümünü tatmış durumdadırlar.
(Dumesnil, 1933: 214-215)

Kısa bir zaman diliminde yaşamın tüm sınırlarını zorlamak, tüm keyiflerini sürmek, tüm zevklerini tatmak Maupassant'ın kendi yaşam pratiğine de denk düşer. Romandaki tüm kahramanlar az ya da çok, şu ya da bu biçimde bu anlayışın etkisiyle hareket ederler. Bir çeşit 'carpe diem' savunuculuğundaki bu olgu, romandaki ihanetler serisinden bakıldığında yanıltıcı yorumlara da konu olabilir. İhanete ilişkin her yorum yaşamdaki temel gitmezlikten başlamalıdır çünkü ihanet tüm kırılmaların omurgasını oluşturmaktadır. Bu konuda romanda okuduğumuz özlü olduğu kadar da yergisel bir tespit 'rahip bile baron bile, herkesin bu tip bir hikayesi olur' vardır. Bu hem bir geçiştirme cümlesidir, hem de bir çeşit itirafıdır. Bu olguda insan, yukarıdaki alıntıda da belirtildiği gibi, diğer canlılarla yakın düşmekle kalmaz oyun gereksinimini ve düşkünlüğünü açığa vurur.

Gelenekler ve İkiyüzlülük: Toplumun Öznesi ve Nesnesi Olarak Birey

Maupassant'ın geleneksele, kutsala ve dinsele bakışı tamamen olumsuzdur. Güven uyandıran her şeyde bir gitmezlik sezer. "Yaptıklarını bilmez" olarak gördüğü Tanrı'nın inkarı ve aldatmaca olarak kabul ettiği dine saldırı yapıtının genel özelliklerindedir. Onun algısıyla evren kör ve bilinmez güçlerin zincirden boşanması, insan ise diğerlerinden biraz üstün bir hayvandır. Bu anlamda gelişmeye de inanmaz, insanlığın ilerleyişini ise olanaksız bulur. Sonsuz barış gerçekleşmeyecek bir düştür. Dostluk, bağlılık, sevgi, aile gibi kavramlar onun gözünde iğrenç bir aldatmacanın konularıdır. Birey, duygu ve düşünceleri sonuçta anlaşılmasız ve düşleri gerçekleşmez olduğundan, derin bir yalnızlığa yazgılı, sonsuz bir mutsuzluğa tutsaktır.

Toplumsal değerler ve kurumlar Maupassant'ın yapıtının diğer önemli sorunsallarındandır. Bunlardan evliliğin sadece *Bir Hayat*'ın sorunsalı olmayıp tüm yapıtta bir biçimde yer bulduğunu ve hemen her durumda ciddi eleştirilere konu olduğunu görmekteyiz. Sevgi ve aşk gibi kavramlar, yazarın kaleminde 'oyunların en sonrasızı, kuralsız, yanılğaların en büyüğü, imkansızlıkların en

katlanılmazı' olarak anlatımını bulur. Kişinin diğeri üzerinden yaşayabileceği coşkunun geçiciliğine, düş kırıklığının ise kalıcılığına sürekli vurgular söz konusudur.

Maupassant'da aşk izleğinin örgüsü devamlı biçimde belli bir kırılma içerir. Hiçbir örnek yoktur ki mutluluk, coşku, sevinç sonuçta cezasız kalmayın. En azından derin bir içe kapanma, geriye çekilme, pişman olma hali vardır. Bedeli ise bir örnekten diğere değişkenlik gösterir. Bu bazen masumun kendi ölümü, bazen çok sevdiği bir yakınının ölümü, bazen de günahkarın ölümüdür. *Bir Hayat*'ta Julien'in ihanetini öğrendiğinde geleneklerin ikiyüzlülüğü karşısında fazla direnemeyeceği anlaşılan Jeanne için ilk ve belki de en büyük bedel kendi iç dünyasının yıkılışıdır. Bu çerçevede, geleneğin en fazla ikiyüzlü davrandığı alanlardan biri olarak aldatma önemli bir yer tutmaktadır.

Fransız roman geleneğinin en önemli izleklerinden, hatta geleneksel romanın ana kurgusunun vazgeçilmezlerinden olan yasak ilişki ve aldatma bu romanda seri biçimde, bir çeşit insanlık dramı olarak belirlenir. Eylemin öznesi olarak ve yatıştırıcı bir etki umulan '*rahip bile, baron bile...*' söylemi, tüm sıradanlığına rağmen, Jeanne'daki kırılmaların ana ögesidir. Sorunu hafife alma yönündeki hiçbir girişimin Jeanne'i ikna etmeye yetmeyeceği gibi, konuyu ikiyüzlülüklerin en affedilmezi olarak gördüğünden içinde büyüyen ezilmenin artmasını getirir. Yayılan her yeni çarpık aşk haberi toplumsal çöküşün yanı sıra Jeanne'daki içsel yıkımı, güvensizliği, kopuşu daha da derinleştirir türdendir. Bu yönüyle *Bir Hayat*, insanlık durumunda içselleşmiş olan doğal kanunların ve onun sonucu olan süreğen mutsuzluğun en özlü anlatımlarından biridir.

Baba yurdu Peoples'e döndüğü günden itibaren başlayan 'düş' sürecinin gelip dayanacağı noktanın bu denli trajik olması başlı başına önemli bir olumsuzluk ögesidir. Peoples'deki ilk günden başlayarak önce düş olarak peşine düştüğü, sonra ise yaşamını paylaştığı varlık olarak Julien'in, belli belirsiz bir uğursuzluk imgesi olarak somutlaşması yine aynı olumsuzluğun parçası olmasındandır. Romanın akışı '*Beklediğim bu adam olmalı*', '*aşk onları çılgın ruhundaki derin bir atılımla onları birbirlerine bağlayacaktı*' gibi ışık, umut, mutluluk işareti sayılabilecek çokça ön betimleme hemen arkasından gelecek kırılmalar, düşüşler, çöküşler ile özel anlamlar kazanacaktır.

İkincil tipler olarak hizmetçi, koca, dostu Gilberte, anne, baba ve son halka olarak da oğul ile kurduğu her yakınlıkta Jeanne'daki yalnızlığın daha da pekiştiğini görürüz. Her biri sistemli bir biçimde zaten az olan ışığı daha da azaltmak, engellerle dolu yolda Jeanne'ı adım atamayacak hale sokmak için ellerinden geleni yaptıkları izlenimi verir. Ve hemen tümünde ortak bir özellik olarak ikiyüzlülük vardır. Jeanne böylesi halkalarla örülmüş bir zincirin tutsağı olarak, dünyasında yapayalnız olarak betimlenirken bir kez daha kutsallığa yaklaşılarak önemli Hıristiyanlık figürlerinin görece masumiyetini çağırır. Sunumu itibariyle toplumca ezilen, itilen bir imge görüntüsündeki Jeanne öznel

değerler düzleminde fazla bir yıkım yaşamadığı gibi bir çeşit özsel yücelmenin, içsel masumiyetin güçlü öznesini canlandırır.

Yazgısını anlamaya ve ayrıştırmaya çalıştığımız Jeanne'nin kendi kendine sorduğu sorulardan hareketle yapılabilecek yorumlar da vardır. Bu yorumların Jeanne'in kendi anlam ve imge dünyasından çok etrafındakilerin, özellikle de Julien'in sunduğu profilden hareketle yapılması da olasıdır. Örneğin, 'tecavüz' anlamına gelen bir betimlemenin konusu olan ilk geceye ilişkin sonunçsal yargı, "çok farklı düşünmüş bir mutluluğun düş kırıklığı" ve buna bağlı "ruhunun derinliklerine dek saran bir umutsuzlukta" gibi tanımlamalarla verilir.

Maupassant toplumun kokuşmuşluğu sorununu, birey-toplum çatışması izleğini inanç ve din temelinde de ele alır. Maupassant'ın Tanrı imgesi son derece olumsuz bir imgedir ve çoğu yerde tüm gitmezliklerin nedeni olmasa da sorumlusu olarak gösterilir. Bununla birlikte kutsala yönelik taşkın bir saldırganlıktan daha çok düşünsel bir karşıt tavır, reddetmeci bir duruş söz konusudur. Tanrı'yı görme ve gösterme biçiminde, belli duraklamalarla da olsa, devamlı biçimde kötülüksever bir imge oluşturma, Tanrı'yı yeryüzündeki gitmezliklerin mimarları arasında gösterme çabası sezilir. Bu karşıt duruş zaman zaman çok somut ifadelerle ve aynı derecede yanıtsız sorularla derinlik kazanır.

Sürekli biçimde insanı ezen, onu yok sayan, arayışı ve çabasını olumsuzlayan bir Tanrı imgesi söz konusudur. *'Büyük sanatçılar özel yanılıklarını insanlığa kabul ettirenlerdir'* vurgusu sanatçının içine girebileceği çok ağır bir sorumluluğu da işaret eder. Bakış açısına göre değişebilen kavramlardan biri olarak Tanrı'nın Maupassant yazınında sonuçta bir sanatçıya yakışacak şekilde, ölçülü bir eleştirinin konusu olduğu söylenebilir. Maupassant'da Tanrı kavramını tartışmaya açan, bu yolla kavramı anlamlı bir yere taşıyan, yine kavram üzerinden insana yönelişi ve insana odaklanmayı sağlayan birincil olgu kötülüktür. Maupassant *'yaratıcının acımasızlığı ve kayıtsızlığı'* olarak özetlenen bir durumdan hareketle insan için yeni bir konum ve bilinç arayışındadır. Gücüne tapılan, varlığına inanılan büyük Tanrı yardımı koşmak yerine kötülüklerle dolu evreni izleyen bir Tanrı olarak betimlenir.

Maupassant, insanlığın trajik durumuna, süregelen hüznüne aşılmaz yazgısı eksenli bakar ve kötülüğü determinist bir yaklaşımda ve her çeşit soyutlamanın ötesinde ele alır. Yazgının asla tam olarak açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgu olduğunun farkındadır. Somut ve gerçekçi tipler ve olaylar üzerinden örneğin kendi doğduğu toprakların insanını anlattığı ilk yazılarından itibaren hep aynı katı gerçeklik anlayışı içinde kalarak şu zor soru, *'insan neden acı çeker?'* etrafında düşünmeye çalışır. Maupassant'ın belli diyalektik ayrıntılardan yararlanıp bilinen birkaç yer adını ekleyerek oluşturduğu gerçeğe çok benzer anlatı evreninin aynı zamanda keskin soyutlamaların da evreni olduğunu biliyoruz. *Bir Hayat'*ın da içinde olduğu çoğu yapıt konusunda, Maupassant'ın

soyutlama girişiminin belli bir gerçeklik çerçevesine oturduğunu, bu çerçevenin Tanrı ve kötülük gibi kavramları öncelikle içerdiğini de görebilmekteyiz. Schopenhauer'ın öğrencisi sıfatıyla, evrensel yanılgıyı keşiften duyduğu o derin içsel kırılmanın kısa notu olarak hocası Flaubert'e '... zaman zaman çok kesin biçimlerle her şeyin boşuna olduğunu, yaratma ediminin farkında olamadığımız zararını, -her nasıl ise- gelecekte bizi bekleyen boşluğu öylesine kararlılıkla düşündüğüm oluyor ki her şey için hüznü bir kayıtsızlığın ruhumu kapladığını hissediyorum' (Castex, 1974: 367) diye yazar.

İnsanların tüm olup bitenler karşısındaki anlama güçlüğü, algılama zayıflığını, görme kusurunu derin bir iç çekişle dile getirir: 'Kaba güldürü konusu yığınla şeye gözüm takılıp kalıyor, öte yandan bir o kadar da üzüntü konusu şeye... İşin özeti şu: Herkesin anlamaz bir yanı var, bu burada nasılsa ötede de öyle ne yazık ki.' (Castex,367-368) diye belirtir. İlk yazılarından başlayarak ortaya koymaya çalıştığı 'erken kötümserlik', *Bir Hayat*'ta adım adım trajik bir sona doğru koşarken insanın iç dünyasının kırılma noktasındaki o derin korkular dizisi üzerinden kötülük kavramını büsbütün kuşatır. Mutsuzluk ve sonluluk bilincindeki insanın içine düştüğü o derin çaresizlikte kendi yetersizliğinin farkına varmasının yarattığı bir iklimde aile, toplum, din, tanrı, aşk, dostluk gibi kavramların anlamını kaybetmesine tanıklık ederiz.

Tıpkı *Buluntu*'nın kahramanı gibi, Maupassant insanların kendi aralarında kurdukları o sıradan bağların kırılma noktasını hissederek, 'hepimiz, etrafındaki boşluğu hissederek, içindeyken kalbinin çırpındığı o derin boşluğu hissederek, kollarını açarak, dişlerini sıkarak deli gibi kendisinin olacak bir varlığı fethetmek için koşar durur. Ve sonuçta, pek de farkına varamadan, pek de iyiden iyiye bakmadan, anlayamadan, sağda solda, tesadüfle de olsa, yalnızlığından kurtulmak için birilerine yapıştır.(Castex, 389).

Varoluş üzerine düşünen bir yazar olarak Maupassant'ın gördüğü ve göstermeye çalıştığı örneklemeden sonra vardığı nokta ne yazık ki hiçlik olur. Bu trajik ve çözümsüz saptamanın esinlendirdiği bir diğer önemli olgu intihardır. Kötülüğün eziciliği karşısında bilinçli ve istemli olarak yaşamı sona erdirmeye düşüncesi ilk bakışta olası çarelerden biri gibi görünse de ölüme duyulan nefretle ağır basmaktadır. Kötülüğü yok etmek için insanın başvurabileceği yöntem ve çarelerin her birinde yine bir çeşit kötü taraf vardır. Bu açmaz karşısında, yaşamın uyandırdığı kırgınlık ile ölmenin verdiği derin korku arasında bocalamak kalır. Ya da Jeanne'in yaptığı gibi, köşesine çekilip ölümü beklemek.

Sonuç

Gerçekçilik-doğalcılık eksenini ustalıkla koruması nedeniyle çağının içine yerleşen Maupassant romancılığı, çarpıcı bir kurgusal ve tematik yalınlıkta, metafizik bir sorun olarak yaşamın anlamı üzerine yeni bir bakışla eğilir. Bu bakış yazarı çağdaşlarından farklı kılmakla kalmaz, onun bir sonraki yüzyıl yazının öncüleri arasında gösterilmesini sağlar.

Yazarın takılıp kaldığı temel insani konunun yaşamdaki uyumsuzluk, varoluştaki kötülük olduğu açıktır. İçinde yaşadığı çağın büyük sorunlarını bütüncül bir tabloda ortaya koyarken roman türünün sunduğu olanağı iyi kullanır. Hikâyelerinde dağınıklık içinde vermeye çalıştığı insanın varlığı, yazgısı, değişmez mutsuzluğu ve kaçınılmaz düşüşü sorunu, *Bir Hayat* romanında uzunca bir yaşantı üzerinden çokça kırılma, kapanma, daralma ve tükenme imgesi üzerinden ve aynı kaçınılmaz son ekseninde somutlaşır. Çağın kötülüklerini eleştirmede 'mutsuz kadın' imgesine başvurması kendi yaşam deneyimi ile bağlantıları çerçevesinde özel anlamlar taşır. Sosyal süreçler bakımından her adımda özgürlüğü kısıtlanmış, seçme hakkı elinden alınmış, dolayısıyla yaşam hakkı çalınmış, üstelik kadın ruhunu anlama becerisinden yoksun erkeklere kurban edilmiş kadın dramına en iyi örnek belki de Maupassant'ın kendi annesinin dramıdır. Çocukluğundan itibaren tanıklık ettiği en ciddi sorun olarak babanın yokluğu ya da sorunlu varlığı, ki burada baba Tanrı'yı da temsil etmektedir, son derece önemlidir. Babanın olmadığı ya da görevini yapmadığı bir dünya, mutlak ve iyicil bir gücün olmadığı bir dünya algısının temelini oluşturmaktadır. Bu durumda insana düşen, adil bir gücün olmadığı bir evrende bir çeşit terk edilmişlikte, yaşamın gerçek anlamının ne olduğunu kendine durmadan sorarak, büyük bir boşlukta sallanmaktır.

Maupassant; yaşamın sadece içerdiği kaçınılmaz son nedeniyle bile anlamsız sayılabileceğini, o nedenle inanılır bir açıklamanın olanaksız olduğunu, anlam aramaya kalkışmanın yersizliğini savlamaktadır. Gündelik başarılar peşindeyken ya da büyük düşler ve fetihlerin tam ortasında bile insan sanki yazgısının derin bir çelişki barındırdığının farkındadır. Maupassant'ın roman kahramanları, peşinden koştukları idealden olduğu kadar içinde buldukları toplumdan ve çağdan nefret etmeleri ve uzaklaşmak istemeleri bu farkındalık temellidir.

Kişisel olmayan nesnelliğin sürekli araştırılması yöntemiyle derinleşen Maupassant kötümserliği, dramatik olaylar ve karamsar duygular yoluyla verilmesinden çok sözlensel bir ilke ve adım adım ilerleyen bir düşünce sistemine yaslanır. *Bir Hayat*, içerdiği olaylar zincirinin dinamik yapısı, kurgusundaki derinlik, anlatımındaki yalınlık ve kişilerdeki gerçeğe yakınlık bakımından belki de yazarın söz konusu izleği bütün yönleriyle ve iyi biçimde vermeyi başardığı yapıttır.

Kaynakça

- Maupassant, Guy de, (1976). *Bir Hayat*. (Çeviren: Ayda Düz) İstanbul: Cem Yayınları.
Castex, P.-G., (1974). *Le conte fantastique en France de Nodier à Maupassant*, Paris: José-Corti.
Dumesnil, René (1933). *Guy de Maupassant*, Paris: Armand Colin.